

Онищенко Світлана,
доктор економічних наук, професор,
Маслій Олександра,
кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Ключові слова: малий бізнес, фінансування, фінансове забезпечення, самофінансування, фінансова безпека, пандемія.

Onyshchenko Svitlana,
Doctor of Economics, Professor,
Oleksandra Maslii,
PhD in Economics, Associate Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

PROBLEMS OF SMALL BUSINESS FINANCING IN A PANDEMIC CONDITION

Key words: small business, financing, financial support, self-financing, financial security, pandemic.

Малий бізнес в умовах ринкової економіки визначає темпи економічного зростання, структуру та якість валового національного продукту. Особливістю малого бізнесу є можливість його створення і успішного функціонування не лише у період поживлення економіки, а і у кризових умовах. Це пояснюється порівняно незначною потребою малого бізнесу у фінансуванні, на відміну від середніх чи великих підприємств. Тому в умовах кризи, зумовленої пандемією, саме здатність цього сектора до адаптації й розвитку висуває завдання його підтримки та вирішення проблем фінансування до розряду пріоритетних заходів державної економічної політики.

Пандемія послугувала викликом економічній та фінансовій безпеці бізнесу, в тому числі – малого. Жорсткі карантинні обмеження, введені на початку 2020 року, у першу чергу стосувалися саме суб'єктів малого бізнесу, адже передбачали заборону відвідування закладів громадського харчування, проведення масових заходів із великою кількістю учасників та інше. За секторальною характеристикою від пандемії найбільше постраждали сфери туризму та ресторанного бізнесу.

Умови діяльності малого бізнесу під впливом пандемії змінилися кардинально. Через карантинні обмеження відбувається різке зниження попиту. У той же час, для малого бізнесу проблеми, пов'язані з перебоями у діяльності контрагентів і невиконання ними зобов'язань можуть бути фатальними, оскільки більшість суб'єктів малого бізнесу є вузькоспеціалізованими та локальними, а отже мають не так багато постачальників та контрагентів.

Після перших трьох тижнів жорсткого локдауну гостро постало питання державної підтримки малого бізнесу, оскільки, згідно з результатами опитування Unlimit Ukraine, 18% респондентів розглядали варіант закриття власного бізнесу, 78% повідомили про втрати до 75% від доходів, і тільки 4% могли заявити про збільшення прибутку [2]. Опинившись у таких критичних умовах, кожен п'ятий представник малого бізнесу опинився перед загрозою закрити власної справи.

Через наявність додаткових факторів, що уповільнюють розвиток малого бізнесу в Україні, таких як недосконалість законодавства, невизначеність щодо податкового тягаря, відсутність державних процедур сприяння розвитку малого бізнесу, обмеженість технічних ресурсів, в умовах пандемії постала необхідність його фінансової підтримки.

Фінансове забезпечення розвитку малого бізнесу є необхідною умовою для його діяльності, а отже, і для насичення ринку товарами, роботою та послугами. Термін «фінансування» визначається як сукупність заходів, призначених для задоволення потреб бізнесу у капіталі, включаючи мобілізацію фінансових ресурсів та їх повернення [3]. У широкому розумінні термін «фінансове забезпечення діяльності підприємства» узагальнює комплекс заходів та умов, які сприяють стійкому розвитку бізнесу, покриваючи витрати, залежно від розміру та фінансового стану виробництва [4].

Суб'єкти малого бізнесу рідко використовують лише один метод фінансового забезпечення своєї фінансово-господарській діяльності, а у більшості випадків оптимально поєднують різні методи самофінансування, кредитування та зовнішнього фінансування (гранти, тендери, інвестування, бюджетне фінансування та ін.). Найбільш пріоритетним методом фінансування є самофінансування, яке передбачає фінансування бізнесу за рахунок власних коштів, отриманих у результаті основної діяльності підприємства, тобто це чистий і нерозподілений прибуток підприємства. Але в умовах кризи використання даного джерела може бути ускладненим, оскільки на ринку відбуваються зміни, попит падає і зменшується прибуток підприємства.

Малі підприємства в умовах пандемії мають менше доступу до фінансових ресурсів, ніж великі компанії. Тож, зважаючи на важливість розвитку підприємництва, проблеми фінансування малого бізнесу в умовах пандемії з використанням успішного міжнародного досвіду можуть бути вирішені шляхом запровадження заходів підтримки малого бізнесу, які умовно можна класифікувати на п'ять основних категорій: фінансова допомога, податкові пільги, зниження процентних ставок, мораторій боргу, позикові гарантії.

Отже, для малого бізнесу пандемія є викликом, що може перетворюватися на суттєву загрозу фінансовій безпеці та функціонуванню бізнесу у цілому в разі несвоєчасного реагування на нього. Суб'єктам малого бізнесу важко протистояти наслідкам пандемії, оскільки вони мають значно менше каналів для отримання грошових ресурсів. При цьому, значна кількість малих підприємств виявилися неготовими адаптуватися до нових умов. При виникненні труднощів у партнерів, підприємницький ризик суб'єктів малого бізнесу значно підвищується, при цьому з боку попиту малі підприємства часто

працюють у галузях, які найбільше постраждали від пандемії, таких як роздрібна торгівля, побутові послуги та туризм. Зважаючи на значення малого бізнесу у розвитку національної економіки України питання його фінансового забезпечення має бути пріоритетним в умовах пандемії.

Список використаних джерел

1. Onyshchenko S., Maslii O., Ivaniuk V. The Impact of the External Environment on the Economic Security of Ukrainian Business. *Economics and Region*. 2020. №1 (76). P. 22-29.

2. Кожен п'ятий малий бізнес може закритися через карантин – опитування ЕВА. Експрес-опитування Європейської Бізнес Асоціації. Режим доступу: <https://eba.com.ua/kozhen-p-yatyj-malyj-biznes-mozhe-zakrytysya-cherez-karantyn-opytuvannya-eva/>

3. Стецевич А.І. Методичні підходи до фінансування суб'єктів малого і середнього бізнесу. *Економіка та управління підприємствами*. Львів, 2020. Вип. 59 (2). С. 40–46.

4. Хамаїлі Акрам Основні засади фінансового забезпечення стадій життєвого циклу підприємств малого та середнього бізнесу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Кривий Ріг, 2020. Том 31 (70), № 2. С. 54–59.

5. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України в глобальному середовищі* : монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С.20–103.